

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP VỀ ĐÀO TẠO KỸ NĂNG SƯ PHẠM VÀ HOẠT ĐỘNG NGHIÊN CỨU KHOA HỌC GIÁO DỤC CHO SINH VIÊN SƯ PHẠM KỸ THUẬT

Đỗ Thị Tám*, Bùi Đức Việt, Nguyễn Thị Linh

Trường Đại học Kỹ thuật Công nghiệp - ĐH Thái Nguyên

TÓM TẮT

Việc đào tạo giáo viên dạy nghề hiện nay còn tồn tại nhiều khó khăn bất cập về quy mô, chương trình, nội dung. Bài viết này chúng tôi đề cập đến hai vấn đề cơ bản có ý nghĩa về mặt lý luận và thực tiễn trong công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học của sinh viên khoa sư phạm kỹ thuật: đào tạo kỹ năng sư phạm và hoạt động nghiên cứu khoa học giáo dục. Những giải pháp được đề xuất ở đây căn cứ vào kết quả điều tra kỹ năng sư phạm và hoạt động nghiên cứu khoa học của sinh viên Sư phạm kỹ thuật tại trường Đại học Kỹ thuật công nghiệp. Các giải pháp được đề xuất có thể ứng dụng thử nghiệm, nhân rộng cho các trường, khoa đào tạo giáo viên Sư phạm kỹ thuật.

Từ khóa: Kỹ năng sư phạm, nghiên cứu khoa học.

ĐẶT VẤN ĐỀ

Phó Thủ tướng Nguyễn Thiện Nhân khẳng định "...Từ nay đến 2015 nếu không cung cấp đủ số lượng giáo viên dạy nghề các cấp theo tiêu chuẩn quy định thì nước ta sẽ gặp khủng hoảng nghiêm trọng về nguồn nhân lực phục vụ cho phát triển kinh tế xã hội.... Mục tiêu lớn đề ra là đến năm 2015, Việt Nam sẽ có 2 vạn giáo viên dạy nghề đạt chuẩn"[1]. Những năm gần đây, công tác đào tạo dạy nghề nước ta đã có nhiều thay đổi và phát triển đáng kể về quy mô và chất lượng đào tạo. Thực tế cho thấy quá trình đào tạo dạy nghề không phải chỉ dựa vào nội dung chương trình, cơ sở vật chất, chương trình đào tạo, mà vai trò của đội ngũ giáo viên dạy nghề thật sự đóng vai trò quan trọng [2].

Tuy nhiên, thực trạng đội ngũ giáo viên dạy nghề ở nước ta hiện nay còn những tồn tại cơ bản là:

Thứ nhất, số lượng giáo viên dạy nghề còn thiếu, chưa đáp ứng được nhu cầu đặt ra;

Thứ hai, trình độ kỹ năng nghề của giáo viên dạy nghề còn hạn chế;

Thứ ba, năng lực sư phạm của đa số giáo viên còn nhiều bất cập nhất là kỹ năng sư phạm dạy nghề, kỹ năng phát triển chương trình;

Thứ tư, đào tạo và nghiên cứu khoa học là hai hoạt động có mối quan hệ hữu cơ, hai nhiệm vụ cơ bản chiến lược của một cơ sở đào tạo [3]. Tuy nhiên phong trào nghiên cứu khoa học của giáo viên trường nghề còn thiếu và còn yếu.

Theo thông kê của Vụ giáo viên và Cán bộ quản lý dạy nghề thuộc Tổng cục dạy nghề [4], 16% giáo viên dạy nghề hiện nay được đào tạo tại các khoa và các trường Sư phạm Kỹ thuật. Vì thế, để khắc phục hạn chế này, cần quan tâm ngay từ việc đào tạo sinh viên Sư phạm kỹ thuật – giáo viên dạy nghề trong tương lai. Bài viết này trình bày quá trình khảo sát, đánh giá thực tiễn và chỉ ra nguyên nhân, giải pháp cho điểm thứ ba, thứ tư của vấn đề về giáo viên dạy nghề đã nêu ở trên.

THỰC TRẠNG VỀ ĐÀO TẠO KỸ NĂNG SƯ PHẠM VÀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CHO SINH VIÊN KHOA SƯ PHẠM KỸ THUẬT

Thực trạng về đào tạo kỹ năng sư phạm cho sinh viên khoa Sư phạm kỹ thuật

Lĩnh vực đào tạo kỹ năng sư phạm rất rộng, bài viết này chỉ đề cập đến nhóm kỹ năng hàng đầu trong công tác đào tạo giáo viên dạy nghề, đó là kỹ năng dạy học.

Các kỹ năng dạy học được chia thành 3 nhóm lớn là: Nhóm kỹ năng chuẩn bị bài dạy;

* Tel:

Nhóm kỹ năng tổ chức thực hiện bài dạy;
Nhóm kỹ năng đánh giá kết quả dạy học [5,6]:

* Nhóm kỹ năng chuẩn bị bài dạy

- Kỹ năng xác định mục tiêu bài dạy

Xác định mục tiêu là định hướng cho bài dạy của giáo viên và là cơ sở để kiểm tra đánh giá chất lượng dạy học, tuy nhiên qua quan sát sư phạm và tổng kết kinh nghiệm giáo dục, chúng tôi thấy phần lớn các sinh viên thiếu quan tâm đến kỹ năng này vì cho rằng đây là kỹ năng không quan trọng, hoặc sinh viên thiếu hiểu biết thực tế về các mục tiêu hình thành kỹ năng thực hành nghề, vì thế dẫn tới một số hạn chế sau đây:

+ Chưa biết cách viết mục tiêu bài học (nhầm lẫn với nhiệm vụ hoặc yêu cầu thực hiện)

+ Chưa biết cách xác định các kỹ năng cũng như mục tiêu thực hiện kỹ năng (bài thực hành hoặc bài tích hợp);

+ Viết mục tiêu nhưng chưa đáp ứng đầy đủ các tiêu chí.

- Kỹ năng xác định được cấu trúc nội dung bài dạy hợp lý và nội dung khó dạy, khó tiếp thu.

Qua quá trình giảng dạy, hướng dẫn làm bài tập lớn, khóa luận tốt nghiệp, chúng tôi nhận thấy rằng đa số sinh viên mới dừng ở mức độ biết, chỉ có một số sinh viên đã có khả năng làm thành thạo. Lý do là khi thực hiện kỹ năng này sinh viên không bám sát quy luật nhận thức của người học hoặc chưa đặt mình vào vị trí người học.

- Kỹ năng xác định nội dung kiến thức cơ bản của bài, chỉ ra được tính logic khoa học của nội dung bài, hoặc chỉ ra phần kiến thức kỹ năng trong bài (bài dạy thực hành hoặc dạy tích hợp).

Đây là những yêu cầu rất quan trọng của kỹ năng phân tích cấu trúc nội dung bài lên lớp tuy nhiên chỉ có một số ít sinh viên biết làm. Đặc biệt, do còn hạn chế hiểu biết về chuyên môn, đa số sinh viên chưa biết xác định các kiến thức bổ sung phù hợp, chưa chỉ ra được cơ sở khoa học của các biện pháp kỹ thuật, hoặc chưa xác định được các kiến thức mở rộng...

- Kỹ năng xác định phương pháp dạy học phù hợp với nội dung giảng dạy.

Đây là một trong những kỹ năng thể hiện khả năng tư duy, sáng tạo của người giáo viên nhằm tìm tòi phương pháp dạy học cho phù hợp với nội dung giảng dạy, nhằm thực hiện mục tiêu giảng dạy theo quan điểm dạy học tích cực hiện nay. Tuy nhiên do thiếu thực tế, phần lớn sinh viên chỉ mới biết và thực hiện theo hướng dẫn cơ bản, chưa biết cách hạn chế những điểm yếu và phát huy điểm mạnh của các phương pháp dạy học, đặc biệt là nhóm các phương pháp thảo luận, phương pháp dạy học nêu vấn đề, phương pháp đàm thoại.

* Nhóm kỹ năng tổ chức thực hiện bài dạy

Đây là nhóm kỹ năng nhằm hiện thực hóa ý đồ sư phạm của người giáo viên đã thiết kế trong giáo án. Điều cốt lõi trong kỹ năng này là khả năng tương tác của giáo viên với người học nhằm tổ chức một giờ học chất lượng, mềm dẻo, linh hoạt và thân thiện. Tuy nhiên, qua những giờ tập giảng và qua các đợt thực tập sư phạm tại các trường nghề, chúng tôi thấy việc thực hiện kỹ năng này của đa số sinh viên sư phạm còn những hạn chế sau:

- Tính hệ thống trong thực hiện bài giảng chưa cao; phần chuyển tiếp giữa các nội dung còn gượng gạo, thiếu logic;

- Giao tiếp phi ngôn ngữ với người học thiếu tự nhiên;

- Xử lý các tình huống sư phạm phát sinh trong giờ giảng chưa triệt để;

- Khả năng lôi cuốn người học và bao quát lớp chưa tốt.

* Nhóm kỹ năng đánh giá kết quả dạy học

Đánh giá năng lực người học một cách chính xác công bằng và phù hợp với mục tiêu đánh giá là một công việc đòi hỏi người dạy phải có chuyên môn, có năng lực sư phạm và nắm chắc được các tiêu chuẩn đánh giá.

Qua quá trình hướng dẫn làm bài tập lớn, khóa luận tốt nghiệp, chúng tôi nhận thấy rằng với kỹ năng này ở các em còn có những tồn tại sau:

- Đánh giá ở hình thức tự luận:
- + Câu hỏi chưa khái quát được chương trình hoặc chưa đúng nội dung trọng tâm;
- + Đề thi chưa khái quát được hết các yêu cầu về mức độ lĩnh hội của người học.
- Đánh giá ở hình thức trắc nghiệm:
- + Hình thức câu hỏi trắc nghiệm chưa phong phú, phần lớn các em chỉ đưa ra câu hỏi ở hình thức chọn câu trả lời đúng;
- + Các đáp án trong một câu hỏi thiếu tính “nhiều”;
- + Mức độ phân biệt độ khó của các câu hỏi chưa cao.

Thực trạng về hoạt động nghiên cứu khoa học giáo dục (NCKHGD) của sinh viên Sư phạm kỹ thuật

Đối với sinh viên sư phạm kỹ thuật, NCKHGD không chỉ là phương pháp học tập mà còn là điều kiện, phương tiện hành nghề của nhà sư phạm tương lai. Thiếu ý thức và kỹ năng NCKHGD, người giáo viên dạy nghề sẽ không hoàn thành tốt nhiệm vụ dạy học và GD cho học sinh. Trong điều kiện lao động sư phạm hiện nay đòi hỏi người giáo viên phải thường xuyên nghiên cứu tổng kết kinh nghiệm, đổi mới phương pháp giảng dạy cho phù hợp với đối tượng và thực tiễn GD.

Trong thực tế hiện nay, chúng tôi nhận thấy hoạt động NCKHGD của sinh viên khoa sư phạm còn một số hạn chế, cụ thể như sau:

- Rất ít sinh viên tham gia nghiên cứu khoa học, mỗi năm chỉ có dưới 5 sinh viên khoa sư phạm kỹ thuật có đề tài nghiên cứu, nhưng phần lớn lại thực hiện ở lĩnh vực khoa học kỹ thuật;
- Sinh viên khoa sư phạm kỹ thuật được học về NCKHGD ở năm thứ năm, khi các em có đầy đủ kiến thức về lý luận nghiên cứu khoa học thì không đủ thời gian học tại trường để đăng ký và thực hiện đề tài về NCKHGD;
- Chất lượng NCKHGD của sinh viên còn hạn chế.

Để tìm hiểu về nguyên nhân dẫn đến thực trạng này, chúng tôi đã tiến hành điều tra

bằng phiếu phỏng vấn với 102 sinh viên sư phạm kỹ thuật năm thứ 5 về nguyên nhân sinh viên ít tham gia nghiên cứu khoa học, kết quả như sau:

- + 49% sinh viên được phỏng vấn cho rằng “Sinh viên chưa ý thức được hết vai trò của NCKHGD đối với bản thân”;
- + 50% sinh viên được phỏng vấn cho rằng: “chưa nắm vững phương pháp NCKH”;
- + 1% sinh viên được phỏng vấn cho rằng: “Thiếu kinh phí và thiếu đề tài”.

Từ kết quả khảo sát trên, ta có thể thấy:

- Kinh phí và đề tài không phải là nguyên nhân chủ yếu làm hạn chế hoạt động NCKH của sinh viên;
- Nguyên nhân làm cho đa số sinh viên ít tham gia NCKH là do chưa ý thức được hết vai trò của NCKHGD đối với bản thân và chưa nắm vững phương pháp NCKH.

Từ những phân tích trên, các giải pháp nâng cao kỹ năng sư phạm và năng lực nghiên cứu khoa học đã được đề xuất.

ĐỀ XUẤT CÁC GIẢI PHÁP NHẪM NÂNG CAO KỸ NĂNG SƯ PHẠM VÀ NĂNG LỰC NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CHO SINH VIÊN KHOA SƯ PHẠM KỸ THUẬT

Giải pháp nâng cao kỹ năng sư phạm

Với việc phân tích nguyên nhân dẫn đến thực trạng về kỹ năng sư phạm của sinh viên sư phạm kỹ thuật hiện nay, chúng tôi xin đề xuất một vài giải pháp sau:

- * Đối với sinh viên
 - Cần tăng cường rèn luyện bằng cách đăng ký tham dự các giờ lên lớp của giáo viên có kinh nghiệm (trong và ngoài khoa);
 - Cần nâng cao kiến thức chuyên môn và kiến thức thực tiễn liên quan đến bài giảng thông qua tìm hiểu tài liệu chuyên khảo, tham gia hoạt động ngoại khóa tại các cơ sở sản xuất trên địa bàn Thái Nguyên;
 - Cần rèn luyện về tâm lý học, ứng xử sư phạm để nâng cao năng lực ứng xử sư phạm (trong giờ học hoặc hoạt động ngoại khóa) [7];
- * Đối với giáo viên và nhà trường

- Trang bị thêm cho sinh viên lý luận về quy luật nhận thức của người dạy và người học trong quá trình dạy học;
- Tạo điều kiện và giúp đỡ sinh viên tăng giờ tập giảng trên giảng đường trong giờ tự học; tăng giờ thực tập sư phạm tại các trường CĐ, TCCN và dạy nghề;

Giải pháp nâng cao năng lực nghiên cứu khoa học giáo dục

Sau khi tiến hành điều tra phỏng vấn sinh viên, lấy ý kiến chuyên gia và nghiên cứu lý thuyết, chúng tôi xin đề xuất một số giải pháp như sau:

- Nâng cao ý thức của sinh viên về vai trò của hoạt động NCKHGD với sự phát triển của bản thân;
- Cần giao nhiệm vụ hướng dẫn sinh viên NCKH cụ thể cho giáo viên;
- Tăng chế độ bồi dưỡng cho giáo viên có hướng dẫn sinh viên nghiên cứu khoa học;
- Nhà trường cần phát động nhiều chương trình để thu hút sinh viên tham gia NCKH;
- Trang bị cho sinh viên các kiến thức, kỹ năng nghiên cứu khoa học độc lập;
- Cung cấp trang thiết bị cần thiết, đầu tư kinh phí hỗ trợ sinh viên NCKH;
- Thay đổi kế hoạch giảng dạy môn NCKHGD trong chương trình đào tạo của Khoa Sư phạm Kỹ thuật để sinh viên được trang bị kiến thức đầy đủ và đủ thời gian để tham gia NCKH.

KẾT LUẬN

1. Kỹ năng sư phạm có vai trò quan trọng trong quá trình hình thành năng lực dạy học cho sinh viên Sư phạm kỹ thuật. Để nâng cao kỹ năng này cần phối hợp nhiều biện pháp phát huy tính tích cực của sinh viên như đã nêu trên, đặc biệt là tăng giờ làm mẫu của giáo viên có kinh nghiệm và tăng cường giờ tập giảng của sinh viên.

2. NCKHGD là bản chất của đào tạo đại học. Để nâng cao năng lực nghiên cứu khoa học cần sự phối hợp đồng bộ giữa nhà trường, giáo viên, và người học; Đặc biệt tăng cường

ý thức tự giác, tinh thần say mê nghiên cứu khoa học của sinh viên;

3. Thực trạng đào tạo giáo viên dạy nghề trong hệ thống giáo dục Việt Nam nói chung còn nhiều vấn đề bất cập cần tháo gỡ. Thông qua phiếu điều tra thăm dò, phân tích tài liệu, ... các giải pháp trên được đề xuất nhằm góp phần nâng cao chất lượng đào tạo giáo viên dạy nghề tại Khoa Sư phạm kỹ thuật - Trường Đại học Kỹ thuật công nghiệp nói riêng và đào tạo giáo viên dạy nghề tại Việt Nam hiện nay

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Phó Thủ tướng Nguyễn Thiện Nhân, *Phải có giải pháp mang tính đột phá để tháo gỡ những vướng mắc trong khâu đào tạo và dạy nghề*, Bộ Tài nguyên và Môi trường Việt nam, 15.8.2008.
- [2]. Quy định chuẩn giáo viên, giảng viên dạy nghề, Thông tư số 30/2010/TT-BLĐTBXH, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội
- [3]. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Quy chế về Nghiên cứu khoa học của sinh viên trong các trường đại học và cao đẳng*, Hà Nội, 2000.
- [4]. Báo Lao động, *Cần cả kỹ năng thực hành lẫn năng lực sư phạm*, 22.11.2009.
- [5]. Dương Phúc Tý, *Phương pháp dạy học KTCN*, Nxb Khoa học Kỹ thuật, 2007.
- [6]. Đặng Bá Lâm, *Kiểm tra đánh giá trong dạy học*, Nxb Giáo dục
- [7]. Nguyễn Đức Trí và tập thể tác giả, *giáo trình giáo dục học nghề nghiệp tập 2*, 1994.

SUMMARY

CURRENT SITUATION AND SOLUTIONS IN TRAINING OF PEDAGOGIC SKILLS AND ACTIVITIES RESEARCH OF EDUCATION FOR STUDENTS OF TECHNOLOGY EDUCATION**Do Thi Tam*, Bui Duc Viet, Nguyen Thi Linh***Thai Nguyen University of Technology*

The training of trainers presents many difficulties exist shortcomings in scale, program and contents... So, it needs to be overcome.

In this article, we mentioned two basic issues, it significant theoretical and practical in training and scientific research in field of education for students of technology education: Some pedagogic skills training and research activities of education. The solution proposed in this paper will be contribute to renewing in training for students of technology education and vocational trainers in Vietnam in general in the current period.

Key words: *Pedagogic skills, activities research of education.*

* Tel:

TaiLieuTuoit.com